

Spis treści

Przedmowa 5

Podstawowe założenia 6

Droga od Europy państw do Europy narodów 6

Jak powstawały małe narody w Europie? 10

Monarchia habsburska 10

Imperium rosyjskie 29

Imperium Osmańskie 40

Wielka Brytania 51

Królestwo Hiszpanii 59

Dania 65

Belgia 69

Poniżej poziomu małego narodu czy też reliktowe społeczności
(*relicts of people*) 71

Ponad poziomem małego narodu albo: gdzie zaszeregować Polaków? 75

Perspektywa porównawcza 78

Skład społeczny patriotów 78

Inteligencja w ruchu narodowym 79

Skąd pochodziła patriotyczna inteligencja? 85

Szlachta a ruch narodowy 87

Chłostwo 88

Miasto: między rzemieślniczymi drobnymi wytwórcami a burżuazją 89

Postulaty a typy ruchów narodowych 91

Nieco teorii: poglądy na nacjonalizm, naród i ich powstanie 95

Problem definicji 95

Jak rozumiano naród w XIX w.? 97

Naród i nacjonalizm w opiniach badaczy drugiej połowy XX w. 99

Spór o ocenę nacjonalizmu 104

Dlaczego właśnie naród i nacjonalizm? Próba historycznego wykładu 107

Historyczne przesłanki albo dziedzictwo przeszłości 109

Etniczne korzenie narodowej egzystencji 111

Naród – przejaw czy rezultat modernizacji? 112

Sprzeczność interesów jako źródło narodowej mobilizacji 114

Naród jako produkt manipulacji emocjonalnej i kulturalnej 114

Założenia i przyczyny formowania małych narodów 117

Co poprzedzało ruch narodowy? Kryzys tożsamości a oświecony patriotyzm 117

Ciężar przeszłości i problemy z pamięcią zbiorową 123

Historyczne więzi jako „wspólnota losu” 123

Dzieje narodowe: konstrukt, tradycja, mit? 127

Etniczne korzenie nowoczesnego narodu a jego język 132

Procesy modernizacyjne jako siła narodowointegracyjna 139

Transformacja polityczna: droga do społeczeństwa obywatelskiego 139

Transformacja społeczna: industrializacja czy nowy społeczny podział pracy? 142

Społeczna mobilizacja i porozumiewanie się 145

Sprzeczności istotne dla interesów narodowych 150

Uwaga końcowa: próba modelu 158

Literatura 162